

Slovenska vas — muzej

Fresko slika v stari cerkvi v Ratečah na Gorenjskem

Levo: Stara kmevska hiša v Zalogu pod Storžičem

in iz tega, ker je domač. On zato hiti v gore, kjer so solnce, prostost, čist zrak in lep razgled. On gre v hribe, ko da je tam stvarno nekaj izgubil in v vodo tudi tako. Vas — ta je zanj zares španska vas.

Nasprotno pa tujec nerad leze v breg, čeprav se rajši koplje. Tujec — in tujcev in letoviščarjev je pri nas, tako vsaj pravijo in mislim, da ne lažejo, od leta do leta več. — Tujec ostaja rajši kar pri tleh in pri ljudeh. Tujec je prav za prav neke vrste boljši človek, se reče, njegovo pojmovanje je navsezadnje bolj človeško, dejali bi, da tudi tanjše in pretkano. Tujcu je v takem kraju vse tuje in neznano in novo, on je nad svojim letoviščem navdušen, vznhičen, študira kraj in ljudi, ko se domačin le dolgo-

Ko nastopi polejje in izgine z gora sneg, sta posebno dve stvari, ki jima meščan, hiteč v prosto prirodo, posveti pozornost: gora in voda. Tedaj se napolnijo vlaki, kopalni in turistovski vlaki in dan za dnem, nedeljo za nedeljo, se ponavlja slika, ki ni nič manj dolgočasna kot breznačajna: ogromne množice ljudi hite na neznano povelje neznanih sil v vodo in na gore. In temu, čemur posvete dotični čas, se pravi telesna kultura, higijena itd. Saj stvar je moderna in prav za prav niti ni toliko napak in gotovo je za nas vse zelo važno, da se goji telesna kultura, ampak križ je v tem vendarle in bi bilo vse v redu, če bi tak človek s telesno kulturo večjidel ne bil brez vsake druge kulture. Ker slabost pojava je pač in bo v tem, da so ga iznašli prav za prav tisti, ki drugega niso bili zmožni iznajti, in če ga je iznašel duh mase, je to pač prva iznajdba, ki jo imamo njej pripisovati.

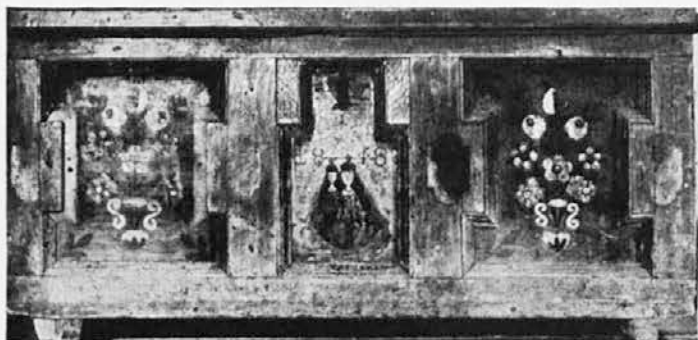
V sezoni kopalnih in turistovskih vlakov in krajev z internacijalnimi alirami se hodimo torej kopat in na gore in tedaj tudi potujemo skozi naše, slovenske vasi, ki jih seveda tudi gloje črv napredka. Vendar — tedaj imaš malo časa za vas, moral bi tam letovati, jo dalj časa uživati, opazovati, če bi jo hotel tudi spoznati. Mi pa le hitimo skoznje, da pridemo prej do vode, ozir. do vznožja hriba ali še do česa drugega. Domači človek se danes v vasi ne ustavlja, čemu tudi, on je domač, on ni tam ničesar izgubil, njemu je vse to znano iz knjig

Znamenje v Zalogu pod Storžičem

Notranjščina cerkve na Krtni pri Dobu

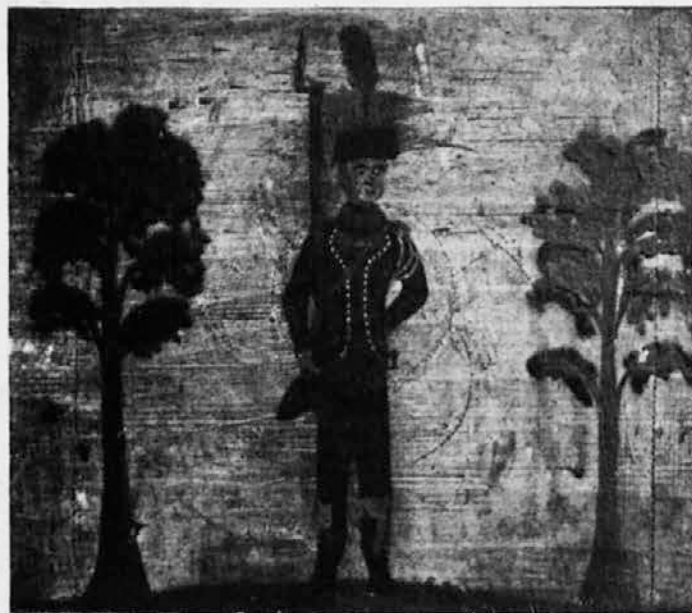
Stara poslikana skrinja iz l. 1818 v Ratečah

časi, kajti le-ta ima morda tu sorodnika, tam sorodnika in je skratka domač. Misliti pa bi se dalo, da je v le svoji sodbi domač in da ne ve resnice, da je tisti idealen domačin, ki mu je domača zemlja z vsakim dnem znova tuja. Tujec pa to ve in postane v takem kraju neverjetno hitro zares domač!

Kajti on ne ljubi človeka edinega in krajine edine, on ljubi vse. Zanima ga stara umetnost, staro blago, narodna noša, steklo, denar, ljudski običaj, trohel svetnik v cerkvi in beneški lestencec v zakristiji, zanima ga slikana končnica postelje in stara majolika — in na kmetih je te robe vendar toliko. In tujec vse iztakne, on bi bil najboljši muzejski upravnik, toda pomni: upravnik lastnega muzeja, ker javnih ne more prenašati, tujec že najde staro avbo in staro sliko na šipo in zanimivo uro in dragoceno skrinjo, kajti on reče človeku, da se zanima zanje in da takih ni še nikjer videl. In on vam obere vso vas, da dobi del kake garniture, kupi, tujci imajo denar in prijazni so tudi in zanimajo se tudi in ljudje jim dajo — in z njimi gredo vsi ti prelestni predmeti in se nič več ne vračajo. Čemu tudi — domačinu je to itak vse znano.

Danes se imenuje ta tujec pri nas večidel Hrvat, nato Navec, Čeh in po redu. In zakaj vse se ti ta človek ne zanima! In česa ti on ne ve! Kako tudi ne bi vedel, kajti ko vprašaš človeka na vasi, če je bil že kdo domačih tu, da bi kupil onole skrinjo pod streho in tisto staro solnico in poslikana vrata in podobno, tistih domačih, ki bi morali na to narodno blago paziti, ti bo povedal, da o njih sploh nič ne ve.

Slovenska vas je muzej in malo najdeš podobnih po svetu. Skoro vsaka stara cerkev skriva pod belim ometom staro slikarstvo, ki jo pa pusti v miru, če si jo zasledil. Po zakristijah in zvonikih gestikulirajo stari črvivi svetniki z umnimi obrazi. Za velikim oltarjem stoječe oltarne slike so gotovo ena Layerjeva oz. iz njegove šole, ena Metzingerjeva, ena Jelovškova itd. Lestencec je brez dvoma beneško steklo in v zidu so skriti slopi in kapiteli starih

Francoski vojak. Slika na stranici skrinje iz l. 1812 v Ratečah

Iliša v Zalogu pod Storžičem

gotških oblik. Duh in obraz te umetnosti te spremlja po znamenjih med polji, tam so čudovite stvari doma, v teh kapelicah in križih, spremlja te po kozolcih in zideh, kjer so majhna svetišča. Stari gradovi in poslopja in dvorci so polni slik in stukatur in zavitih stopnišč. Ko pa stopiš v bolj in bolj redke kmečke bajte stare vrste, si kar pred muzejskim oddelkom: izba na stari način, streha po svoje, ognjišče enako, strop iz tramov in v tramu letnica, skrinja tu, skrinja tam, stara omara in postelja, star porcelan, slika na šipo, pozabljen voz pod kapom in tako naprej brez konca. In danes te stvari bolj in bolj odhajajo od nas in naše vasi postajajo prazne. In čeprav smo domačini, to vendar lahko iz dna srca obžalujemo.

SLODENEK

ČE KUPUJEŠ
★
ČE PRODAJAŠ
★
ČE KAJ IŠČEŠ
★
OGLAŠAJ V

SLODENCU

USPEH JE ZAGOTOVLJEN

